

رام - ۱۳ خرداد

شروین وکیلی

رام (روزشمار ایرانی معنادار) کوششی است برای بازسازی تقویم روزشماری معنادار برای ایرانیان، به شکلی که مناسبتها و سالگردهای منسوب به روزها عینیتی علمی داشته باشد و زمان روزمره و معنازوده‌ی امروزی که روزهایمان را پوچ و پوک ساخته را به توالی‌ای معنادار از سالگردِ رخدادهای معنادار تبدیل کند.

سه گوشزد در درباره‌ی طرح رام:

(۱) تمام تاریخ‌هایی که شناسه‌ی میلادی (م.) یا پیشامیلادی (پ.م) ندارند به هجری خورشیدی محاسبه شده‌اند.
(۲) محتوای روزشمار رام نهایی نیست و تا پایان سال ۱۳۹۶ تکمیل می‌شود. هنگام نقل آن به طرح ارجاع دهید و این نکته را در نظر داشته باشید.

(۳) اگر مناسبتی سراغ دارید که نادیده مانده، آن را همراه با نشانی مرجعش در تلگرام بفرستید که در این طرح گنجانده شود:

@SherwinVakili (<https://t.me/SherwinVakili>) / tel.0912-6363764

سیزدهم خرداد

سیزدهم خردادماه در ایران بیشتر به خاطر کسانی که در این روز درگذشته‌اند اهمیت دارد. در تاریخ معاصرمان معد علیا مادر ناصرالدین شاه (۱۲۵۲)، امیر اکرم خویشاوند مادری رضا شاه که چهارراهی در تهران به نام اوست (۱۳۱۰) و امام خمینی (۱۳۶۸) در این روز درگذشته‌اند. گذشته از این درگذشته‌ها، رخداد سرنوشت‌ساز و مهمی در این روز در ایران زمین رخ نداده است.

در سطح جهانی اما این روز با درگیری‌ها و جنگهای فراوان همراه بوده که بخش عمده‌ی آنها هم استعمارگرانه و زورگویانه بوده است. قدیمی‌ترین شان در سیزدهم خرداد ۳۵۰ میلادی رخ داد و آن زمانی بود که

نپوتیانوس که یکی از اعضای خاندان کنستانتین بود ادعای تاج و تخت کرد و در رأس سپاهی از گلاادیاتورها وارد رم شد و قدرت را برای مدتی کوتاه به دست گرفت. حدود هزار و پانصد سال بعد در ۹۱۸ خورشیدی هرناندو دِسوتوی اسپانیایی در ساحل آمریکا پیاده شد و فلوریدا را متعلق به اسپانیا اعلام کرد. در ۱۲۶۴ واپسین نشانه‌های مقاومت سرخپوستانی که با مهاجمان سپیدپوست می‌جنگیدند در شمالی‌ترین نقاط این قاره فرو خفت. در سیزدهم خرداد این سال خرس بزرگ رئیس قبیله‌ی کری پس از شکست از پلیس دولتی کانادا ناگزیر به فرار شد. این واپسین درگیری نظامی در خاک کانادا بود. کمی بعدتر آمریکایی‌ها هم کشتار و پاکسازی جمعیت‌های سرخپوست را به پایان رساندند و بخشی از آن به خاطر قانون دفاع ملی بود که در همین روز در ۱۲۹۵ تصویب شد و ارتش این کشور را به ۴۵۰ هزار نفر افزایش داد. حدود یک قرن بعد که از بومیان جز شماری معدود باقی نمانده بود، وجدان جمعی فرزندان همین کشتارگران برانگیخته شد و در این راستا بود که در همین روز به سال ۱۳۷۱ دولت استرالیا حق بومیان این کشور بر زمین‌هایشان را به رسمیت شمرد، که البته دیگر در این مقطع شمار چندانی نداشتند.

سیزدهم خرداد با جنگها و کشمکشهای سیاسی نیز مصادف بوده است. در ۱۳۱۹ نیروی هوایی آلمان (لوفت‌وافه) پاریس را بمباران کرد، و نبرد دونکرک با پیروزی آلمان پایان یافت. موازی با این رخدادها فرانتس راده‌ماخر در همین روز در ادامه‌ی ایده‌ی تئودور هرتسل پیشنهاد کرد ماداگاسکار به سرزمینی یهودی‌نشین تبدیل شود. در دوران ما هم در سال ۱۳۸۴ مونته‌نگرو اعلام استقلال کرد و پس از جنگ داخلی مهیبی بالاخره از صربستان جدا شد.

گذشته از کشمکشهای سیاسی، این روز با رخدادهای دینی و خشونت‌های تعصب‌آمیز قومی هم پیوند دارد. در سال ۵۱۹ خورشیدی پتر آبلار دانشمند فرانسوی به جرم بدعت دینی محاکمه و محکوم شد، در ۱۲۱۸ لین تسو هسو ۱/۲ میلیون کیلو تریاک را که از بازرگانان انگلیسی مصادره شده بود سوزاند. دولت انگلستان به خاطر مقاومت چینیان در برابر معتاد نشدن به این سرزمین لشکرکشی کرد و جنگ تریاک آغاز شد. در ۱۳۲۲ هم ساکنان آنگلوساکسون لس آنجلس با رهبری ملاحان، به لاتینی تبارها و بقیه‌ی اقلیتها حمله کردند و به بهانه‌ی این که کت‌های زوت بلند آنها میهن پرستانه نیست و برای زمان جنگ نامناسب است، آنان را مورد ضرب و شتم قرار دادند. هدف اصلی این شورش قومی مکزیکی تبارها بودند اما سیاهپوستان و فیلیپینی‌ها هم مورد حمله قرار می‌گرفتند. این شورش در ادامه‌ی سیاست دولت آمریکا قرار می‌گرفت که در پایان دهه‌ی ۱۳۳۰م برای کاستن از فشار بحران اقتصادی دو میلیون مکزیکی تبار را از این کشور اخراج کرد که ۱/۲ میلیون نفرشان شهروند ایالات متحده بودند و راندن‌شان غیرقانونی بود.

نمونه‌ی کت‌های زوت

این خشونت‌ها تنها به نیمکره‌ی غربی مربوط نمی‌شود. در دوران ما به سال ۱۳۶۳ ارتش هند در جریان عملیات ستاره‌ی آبی به معبد هرمندیر صاحب که بخشی از معبد طلایی سیکها در امریتسار است حمله کرد و تا سه روز بعد به سرکوب مقاومت مردمی ادامه داد. در این واقعه بیش از پنج هزار تن کشته شدند. پنج سال بعد نوبت چینی‌ها رسید و در ۱۳ خرداد ۱۳۶۸ ارتش چین برای راندن معترضان از تیان‌آن‌من پس از هفت هفته تظاهرات مردمی وارد میدان شد.

در عین حال سیزدهم خرداد روز به انجام رسیدن طرح‌های توسعه‌گرایانه نیز هست. در ۱۲۶۸ خط راه‌آهن بیناقره‌ای کانادا تکمیل شد و در ۱۲۶۸ اولین خط انتقال برق طولانی در آمریکا راه‌اندازی شد و پورتلند در اورگون را به نیروگاهی در فاصله‌ی ۲۳ کیلومتری متصل کرد. در ۱۳۴۴ هم ناسا اولین سفر فضایی چندروزه‌اش را در قالب پرتاب جمینی-۴ انجام داد و اد وایت اولین فضانورد آمریکایی شد که در فضا راهپیمایی کرد. این روز در ضمن سالگرد دو رخداد بی‌ربط اما جالب توجه دیگر هم هست. یکی آن که در ۱۳۲۹ موریس هرتسوک و لویی لاشنل برای نخستین بار از قله‌ی آنپورنا بالا رفتند، و دیگر آن که در ۱۳۵۸ با انفجار چاه نفتی ایکستوک-۱ در مکزیک سه میلیون بشکه (۴۸۰ هزار متر مکعب) نفت به اقیانوس نشت کرد.

زادگان ۱۳ خرداد ماه عبارتند از: جیمز هاتن زمین‌شناس انگلیسی (۱۱۰۵)، فیلندرز پتری باستان‌شناس انگلیسی (۱۲۳۲)، تونی کرتیس هنرپیشه‌ی مشهور (۱۳۰۴)، آلن گینزبرگ شاعر آمریکایی (۱۳۰۵)، رائول کاسترو برادر کهنتر فیدل کاسترو و جانشین او (۱۳۱۰)، و عیسی بن سلمان الخلیفه شاه دست‌نشانده‌ی انگلیسی‌ها بر بحرین (۱۳۱۲).

درگذشتگان این روز هم جدای از ایرانیان نامدار، عبارتند از ویلیام هاروی زیست‌شناس (۱۰۳۶)، نیکولای کارامزین ادیب و مورخ روس (۱۲۰۵)، یوهان اشتراوس آهنگساز (۱۲۷۸)، فرانتس کافکا (۱۳۰۴)، یالمار شناخت اقتصاددان نامدار نازی (۱۳۴۹)، روبرتو روسیلینی کارگردان ایتالیایی (۱۳۵۶) و محمدعلی کلی (۱۳۹۵).

فرانتس کافکا

یالمار شناخت

رائول کاسترو